

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ

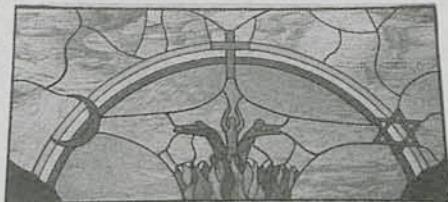
Ενημερωτικό Δελτίο • Οκτώβριος 1987 • Αριθμ. φύλλου 7

730 06 Κολυμπάρι Χανιά - GREECE

Βασιλεὺς: «...Οὐκ οἶδα τις ἄν τὸν ὑμέτερον νόμον... τοῦ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἐλάττω νομίσειεν εἰ δέ τούτου γε ἐλάττων, πολλῷ γε μᾶλλον του νόμου τοῦ Χριστοῦ, ὃς μετά πολλῆς τῆς περιουσίας ἔκεινον προέχειν καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσιν ἀνωμολόγηται...».

Πέρσης: «Εἶπον τε καὶ λέγω καὶ ἔρω καλὸν μὲν εἶναι καὶ ἀγαθὸν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου πολλῷ βελτίω, κρείττω δὲ καὶ ἀμφοτέρων τὸν ἐμὸν...».

Βασιλεὺς: «Οὐδὲν ἔσται πλέον ἢ πονεῖν ἀνόητα... καὶ πρὸς ὅπνον ἅπαντες ἐτραπόμεθα!»

Αν καὶ η χάρη του Θεού απλώνεται πάνω από όλους, τα «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ» επιμένουν να στρέφουν το ἔνα την πλάτη στο ἄλλο. Ο Σταυρός στη μέση καὶ η δέηση του χριστιανού μας υπενθυμίζουν την ανάγκη για κοινή προσπάθεια καὶ προσευχὴ υπέρ αποκαταστάσεως της ενότητας του ανθρώπινου γένους (από την καλλιτεχνική συλλογή της Ο.Α.Κ. «ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ»).

ΠΟΝΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ;

Ένα ερώτημα γιά τα «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ»

Ο «ύπνος». στον οποίον αναφέρεται Μανούήλ Β' ο Παλαιολόγος (1391-1425) στον παραπάνω διάλογό του με τον Πέρση Μουσουλμάνο¹, δεν υπήρξε καθόλου ειρηνικός. Από την αρχή της εμφάνισής του καὶ επὶ πολλούς αιώνες διακατέχει την ισλαμική θεωρία καὶ πράξη, ως κριτήριο για τις σχέσεις των Μουσουλμάνων με οπαδούς ἄλλων θρησκειών, η διαπίστωση του ίδιου αυτοκράτορα, ότι ο Ισλαμισμός επιμένει «διὰ ξίφους χωρεῖν τὴν ἥν αὐτός ἐκήρυττε πίστιν... Τριάνταν γέ τι κατηνάγακε γιγνεσθαι· ἢ προσέρχεσθαι τῷ νόμῳ τούς ἐκασταχοῦ γῆς ἀνθρώπους, ἢ διδόναι φόρους καὶ που καὶ τὰ δούλων προσεργάζεσθαι, ἢ μηδέτερον ποιοῦντας ἀφειδῶς σιδήρῳ κατατέμεσθαι»².

«Ατοπώτατον» βέβαια τούτο, αφού ο Θεός «οὐκ οἶδεν αἴμασι χαίρειν» καὶ ακόμη επειδή «τὸ μῆ σὺν λόγῳ ποιεῖν ἀλλότριον Θεοῦ»³. Ωστόσο, το ἀλογο, το παντελώς παράλογο, συνόδευσε δυστυχώς κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορικής διαδρομῆς τους τις αμοιβαίες σχέσεις Ιουδαίων, Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Των τριών δηλ. μελών της οικογένειας του Μονοθεϊσμού, που χαρακτηρίζονται ως «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ», του Πατριάρχη της υπακοής, της υπομονής και της ακλόνητης πίστης, τον οποίο σέβονται και τιμούν ως κατά σάφεια ἡ (και) κατά πνεύμα κοινὸ Γενάρχη. Ιδιαίτερα ο απερχόμενος αιώνας μας, αιώνας αδελφοκτονίας και γενοκτονίας, επισφραγίζεται με το κατ' εξοχήν «θέατρο του παραλόγου», που παιᾶται στη μεσογειακή κοιτίδα της πίστης στον ἔνα και μοναδικό Θεό, με πρωταγωνιστές και θύματα συνάμα οπαδούς των τρώων θρησκευτικών παραδόσεων.

Μπροστά στην τρομακτική λοιπόν αυτή επιμονή του παράλογου, εύλογα θα μπορούσε να διερωτηθεί κανεὶς, ποια ισχύ μπορεῖ να ἔχει ακόμη ο λόγος και ποια προοπτική ο διάλογος, π.χ. ἐνας διάλογος μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων, ὅπως αυτός που ἔλαβε χώρα πρόσφατα στην Ο.Α.Κ. (βλ. εκδήλ. αριθμ. 911).

Η απορία, δικαιολογημένη πλήρως από την εμπειρία του παρελθόντος και του παρόντος, συνοδεύει όλες τις προσπάθειες που ἔγιναν κυρίως κατά τη μεταπολεμική εποχή στο χώρο της Ορθοδοξίας, του Ρωμαιοκαθολικισμού και του Προτεσταντισμού, καθώς και από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.), Πανεπιστήμια, Συλλόγους, ομάδες πρωτοβουλίας κατά τόπους κ.λ.π. για διμερεῖς διαλόγους (Χριστιανών - Ιουδαίων, Χριστιανών - Μουσουλμάνων, Ιουδαίων - Μουσουλμάνων), ἡ τριμερής, με συμμετοχή εκπροσώπων οἱ ὀκληρης της μονοθεϊστικής οικογένειας. Από τους διαλόγους αυτούς αναφαίνονται κατά καιρούς κάποια σημεία ελπίδας. Ωστόσο, και οι τρεις πλευρές είναι εξ ορισμού υποχρεωμένες να εμμείνουν αμετακίνητα στην απόλυτη αξιώση της μοναδικότητάς τους. Κάθε διάλογος λοιπόν, που θέτει ως στόχο την κάμψη της αξιώσης αυτής, καταλήγει αναπόφευκτα στη διαπίστωση του βυζαντινού αυτοκράτορα: «Οὐδὲν ἔσται πλέον ἢ πονεῖν ἀνόητα»!

Στο ίδιο αδιέξοδο κατέληξαν παλαιότερα και καταλήγουν και σήμερα προσπάθειες υπέρβασης των διαφορών και των αντιθέσεων σ' ολόκληρο το φάσμα των θρησκειών, με προσφυγή είτε στο ημίφως του μυστικισμού, είτε στα υψηλέδα μιας «ανώτερης πνευματικότητας» των εκλεκτών, απρόσιτης συνήθως στους κοινούς θνητούς! Δύσκολα μπορεί να αμφισβητήσει κανείς πως οι τάσεις αυτές οφείλονται κατά το πλείστον στη βαθιά ευλάβεια μερικών μεγαλόπνιων οραματιστών ή (και) σε δικαιολογημένη κόπωσή τους από το καταθλιπτικό βάρος του δογματισμού, της λατρείας των τύπων και του ανθρωποκτόνου φανατισμού, που αμαρώνουν και παραμορφώνουν την εικόνα του Θεού και του ανθρώπου. Παραμερίζοντας ανθρωποκεντρικά και ανθρωπόμορφα επιχρίσματα, θέλησαν να συγκλίνουν προς την ενδότερη ουσία του πνεύματος και να κλίνουν τα γόνατα ενώπιον του ενός και μοναδικού Θεού. Αυτό υπήρξε το ύψιστο δράμα όλων των μεγάλων μυστικών στη διαδρομή της Ιστορίας:

- μια «βασιλεία του Αγίου Πνεύματος», μια «Ecclesia spiritualis» (*Iwakēi του Φίδρε*),
- μια «coincidentia oppositorum» (*Νικόλαος Κουζάνος*),
- μια «néa ἐκχυση του Πνεύματος», μια νέα, «τρίτη αποκάλυψη», με την οποία ο ανθρωπομορφικά-κοινωνιοκεντρικά παρεμηνευμένος Τριαδικός Θεός «της ισχύος μάλλον παρά της αληθείας και της δικαιοσύνης», θα αποδεσμευθεί από «το ψυχρό μούδιασμα των δογματικών συστημάτων των σχολών και από τα αποναρκωτικά αποτελέσματα της ακαμψίας των» και θα αποκαλυφθεί «έν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (*N. Μπερδιάεφ*),
- μια «Εκκλησία χωρίς Θεό», όπως ήθελε ο εισηγητής του θετικισμού Augouste Comte, που είδε την «ανθρωπότητα» ως το άξιο προσκυνήσεως «grand être», τη γη ως το «grand féliche» και τον κόσμο ως το «grand milieu» του ανθρώπου,
- ή πάντως μιαν «humanité universelle», μια νέα «θρησκεία του ανθρωπισμού», στην οποία η ίδια η ανθρωπότητα είναι ο «αιώνιος Χριστός, ο αενάως πάσχων, αενάως θνήσκων, αενάως ανιστάμενος» (*A. Loisy*).

Και η νεοελληνική διανόηση δεν υστέρησε καθόλου, όπως είναι γνωστό, στην αναζήτηση πανθέων για τη συστέγαση θεοτήτων!

Ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει να επισημάνουμε ανάλογες αναζητήσεις του παλαιότερου και του νεότερου διαθρησκειακού οικουμενισμού, ο οποίος βρήκε μεγάλη ώθηση κατά τα τελευταία χρόνια, κυρίως από τους «ιεραπόστολους» των ανατολικών θρησκειών στη Δύση. Άλλα και αυτός ο από τη φύση του αποκλειστικός Ιουδαϊσμός δεν υποτάσσεται πλήρως στην παλαιά ταλμουδική ακαμψία ή στο σύγχρονο εκκοσμικευτικό - εθνικιστικό Σιωνισμό. Μεγάλοι οραματιστές του Ιουδαϊσμού θέλησαν να ανοίξουν και σε οπαδούς άλλων θρησκειών τις πύλες της «Γκαν Έντεν» (των κήπων της Εδέμ) και διαισθάνθηκαν την έλλαμψη της θείας παρουσίας (Σεχινά) πάνω σε όλη την ανθρωπότητα.

Με αφορμή τον πρόσφατο διάλογο στην Ο.Α.Κ., αλλά και εξαιτίας της γενικότερης αναταραχής στον περίγυρό μας, θα άξιζε να προσέξουμε εδώ περισσότερο ανάλογα φαινόμενα στον Ισλαμισμό και τάσεις, όπως εκείνες του Σουφισμού, του Βαχαΐσμου ή της «αιρετικής» κίνησης Ahmadiyya. Ας περιορισθούμε όμως σε ένα ενδεικτικό απόσπασμα από ρήσεις που θέτει ο I. M. Παναγιωτόπουλος στο στόμα του «εξαίσιου» μυστικού ποιητή και θεολόγου του Ισλάμ M. J. Rumi ή Μεβλανά, εκφράζοντας πιστά το πνεύμα του: «Τι σημασία έχουν τα δόγματα, τι θέλει να πει

χριστιανός, μουσουλμάνος, εβραίος μπροστά στη μια και μόνη αλήθεια, την απλή, τη γυμνή, την αυτάγγελη και την ανεύρετη πάντα.⁴».

Αυτές και όλες οι παρόμοιες τάσεις ακολουθούν και δυναμώνουν το ρεύμα του σύγχρονου Νεοσυγκρητισμού, που παρασύρει πολλούς στην ουτοπία της εναρμόνισης αυτομβίβαστων πραγματικοτήτων. Ωστόσο, παρά τις αγαθές προθέσεις των οραματιστών, οι συγκρητισμοί αυτής της μορφής δεν φαίνεται να προσεγγίζουν καμιά από τις προποτικές, που είχε προβλέψει ο «πατέρας της θρησκειολογίας» F. M. Müller (βλλ. το πρώτο κείμενο που παραθέτουμε). Αντίθετα: ενδέχεται μάλλον να οξύνθει ακόμη περισσότερο τόσο η πνευματική, κοινωνική και πολιτική, όσο και κυρίως η θρησκευτική αντιπαλότητα, σύμφωνα με την πρόβλεψη του R. Otto (βλλ. το δεύτερο κείμενο).

Τόσο λοιπόν η ουτοπική προοπτική του πρώτου από τα κείμενα αυτά, όσο και η αδιέξοδη αντιπαράθεση που προβλέπει το δεύτερο, εμφανίζουν «ανόητο» και μάταιο κάθε διαθρησκειακό διάλογο. Παρόλ' αυτά και άλλα αποθαρρυντικά δεδομένα, συμμερίζομεθα την άποψη πολλών, πως οι διμερείς και πολυμερείς διαθρησκειακοί διάλογοι και επιτακτικά αναγκαίοι είναι και χρήσιμοι μπορούν να αποδειχθούν. Υπό την προϋπόθεση βέβαια, πως θα εγκαταλείφθει η μακαριότητα της μυστικιστικής ομφαλοσκοπίας και η ανταρέσκεια της ακαδημαϊκής πολυπραγμοσύνης και οι διαλεγόμενοι θα προσγειωθούν στην εξόχως ανώμαλη και οδυνηρή καθημερινότητα του συγκεκριμένου ανθρώπου και της ανθρωπότητας στο σύνολό της. Προς τούτο απαιτείται ακόμη σαφέστερος προσδιορισμός των στόχων και ακόμη αυστηρότερη επιλογή των προτεραιοτήτων του διαθρησκειακού διαλόγου, πράγμα που φαίνεται πως γίνεται, ευτυχώς, ευρύτερα κατανοητό.

«Έλπιζω πως έρχεται η εποχή που η ανθρώπινη Θρησκεία, κατά το μέρος που παραμένει ακόμη κρυμμένη και σκοτεινή, θα μας γίνει ολόενα και περισσότερο κατανοητή, και ότι η Θρησκειολογία, που μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε σήμερα ως ένα όραμα και μια σπορά, θα οδηγήσει στην εκπλήρωση και σε ένα πλούσιο θερισμό. Όταν θα έχει έλθει αυτός ο χρόνος του θερισμού, όταν θα εκσκαφούν και θα ανασυνδεθούν οι βαθύτατες ρίζες όλων των Θρησκειών του κόσμου, ποιος ζέρει αν δεν θα συγκεντρώσουν γύρω τους, όπως οι κατακόμβες και οι κρύπτες των καθεδρικών μας ναών, την κοινότητα εκείνων, που, μέλη ως τότε κάποιας Ομολογίας, επιζητούν με θέρμη κάτι καλύτερο, καθαρότερο, αρχαιότερο και πιο αληθινό από εκείνο που μπορούν να βρουν στις κατά παράδοση θυσίες, στις λατρείες και στα κηρύγματα, στα οποία έγιναν μέτοχοι εκ γενετής... Καθένας από τους πιστούς σ' αυτές τις κατεβάσεις μαζί του στην ήρεμη εκείνη κρύπτη δι', που είναι περισσότερον αγαπητό, τον πολύτιμο μεριγαρίτη του: ο Ιεδουϊστής την έμφυτη απιστία του στα επίγεια και την πρόθυμη πίστη του σε έναν άλλο κόσμο, ο Βούδιστης την αντίληψή του για τον αιώνιο νόμο, την υπακοή σ' αυτόν, την προσήνεια και τη συμπλήρευση του, ο Μουσουλμάνος, αν όχι κάτι άλλο, την ηγεαλιότητά του, ο Ιουδαίος την κατά τις αγαθές και τις πονηρές ημέρες διάπυρη προσήλωσή του στον ένα Θεό, που το όνομά των είναι «έγώ είμι», ο Χριστιανός το καλύτερο απ' όλα, εκείνο, για το οποίο κανείς απ' όσους το δοκιμάσαν δεν πρόκειται να αμφιβάλει: την αγάπη μας στο

Θεό, όπως και να τον ονομάζουμε, τον Αόρατο, τον Αιώνιο, τον Πατέρα, το ύψιστον Εγώ και ο οποίος αποκαλύπτεται στην αγάπη μας προς τους ανθρώπους, τους ζώντες και τους απελθόντες»⁵.

«Μια τιτανική πάλη προετοιμάζεται... Η ύψιστη, η πιο λαμπρή στιγμή στην Ιστορία της ανθρωπότητας θα είναι εκείνη κατά την οποία θα εγερθούν και θα συγκρουσθούν όχι πια συνθήματα πολιτικά, όχι συμφέροντα κοινωνικά, αλλά οι Θρησκείες της ανθρωπότητας και, ύστερα από τις πρώτες εικονικές αψιψαχίες γύρω από τους μυθολογικούς και τους δογματικούς φλοιούς και τα περιβλήματα..., θα φθάσει τελικά ο αγώνας στο υψηλό εκείνο στυλ, όπου, επιτέλους, συγκρούονται πνεύμα με πνεύμα, όπου ο καθένας είναι υποχρεούμενος να πει απροκάλυπτα τι βαθύτερο, τι γνήσιο έχει, αν έχει κάτι»⁶!

Ειδικότερα, όπως έδειξε και ο πρόσφατος διάλογος στην Ο.Α.Κ., οι σχέσεις Χριστιανών-Μουσουλμάνων στον ευρωμεσογειακό χώρο και στον ευρύτερο περίγυρο διαμορφώνονται κάτω από πιεστικές εξελίξεις. Έτσι π.χ. σε πολλές μουσουλμανικές χώρες η «μουσουλμανική επανάσταση» εκφράζεται κυρίως ως έξαρση ενός θρησκευτικά φορτιζόμενου εθνικισμού, φανατισμού και υπερσυντηρητισμού (που σε αρκετές περιπτώσεις φαίνεται να υποδαλίζεται από εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές σκοπιμότητες). Η εξέλιξη αυτή διαταράσσει όχι μόνο την κοινωνική ειρήνη και την πολιτική σταθερότητα των χωρών αυτών και ολόκληρου του μουσουλμανικού κόσμου, αλλά ακόμη και περιοχών της γης με εντελώς αντίστροφη προοπτική όσον αφορά στη διαμόρφωση της κοινωνίας και την πορεία της Ιστορίας. Χαρακτηριστικές είναι π.χ. οι πρόσφατες δυναμικές κινητοποιήσεις μουσουλμανικών κοινοτήτων της Σοβιετικής Ένωσης. Ο θρησκευτικός αυτός φανατισμός, ενισχυόμενος από νομοθετικά και διοικητικά μέτρα μουσουλμανικών Κυβερνήσεων, κάνει την επιβίωση χριστιανικών μειονοτήτων σε πολλές από αυτές τις χώρες πολὺ προβληματική. Αντίθετα, στις κατά παράδοση χριστιανικές χώρες παρατηρείται αυξανόμενη ακμή των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Ενδοϊσλαμικές συγκρούσεις, πολιτικές αντιθέσεις, μεταναστευτικά ρεύματα και η κατάρρευση της αποικιοκρατίας οδήγησαν π.χ. πολλούς Μουσουλμάνους στη Δυτ. Ευρώπη. Ο αριθμός τους, αυξανόμενος συνεχώς κατά τα τελευταία χρόνια, έχει περάσει κιόλας τα 6.000.000. Το Βέλγιο έχει αναγνωρίσει από καιρό τον Ισλαμισμό ως μια από τις επίσημες θρησκείες της χώρας. Στη Γαλλία οι Μουσουλμάνοι κατέλαβαν ήδη αριθμητικά τη δεύτερη θέση ανάμεσα στις θρησκευτικές κοινότητες, μετά τους Καθολικούς. Παντού «φυτρώνουν» τζαμιά (πάνω από 600 στη Δυτ. Γερμανία και πάνω από 1.000 μόνο στο Λονδίνο!). Ταυτόχρονα η ισλαμική ιεραποστολή εμφανίζεται σήμερα εξόχως επιθετική, οικονομικά εύρωστη, οργανωτικά εκσυγχρονισμένη και με σαφή μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη στρατηγική, που έχει ως κύριο στόχο προστηλυτισμού τους χριστιανούς. Μόλις πρόσφατα π.χ. συνεδρίασε στην Τρίπολη της Λιβύης ο «Σύνδεσμος για το κήρυγμα και την εξάπλωση του Ισλάμ» και αποφάσισε να επιδιωχθεί ο προστηλυτισμός οπαδών στη χριστιανική Δύση. Προς το σκοπό αυτό αποφασίσθηκε να επεκταθεί το Ισλαμικό Ινστιτούτο του Λονδίνου σε κέντρο κατάρτισης ιεραποστόλων για τη διάδοση του Κορανίου μεταξύ των Χριστιανών. Συνιστάται η χρησιμοποίηση

ηση των πιο σύγχρονων μεθόδων και συγκροτήθηκε προς τούτο Επιτροπή ειδικών, που θα μελετήσουν τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι χριστιανικές Εκκλησίες στην Αφρική. Όποιος παρακολουθεί από κοντά αυτά τα φαινόμενα και τα συνδυάζει με παράλληλες πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις, έχει τη δικαιολογημένη αισθηση, ότι ο Ισλαμισμός εκτείνει συστηματικά τα πλοκάμια του στις χριστιανικές χώρες, οι οποίες ενδέχεται να αισθανθούν κάποτε και αυτές τον απονυκτικό εγκλωβισμό, μέσα στον οποίον αγωνίσθηκε επι αιώνες το Βυζάντιο και αγωνίζεται ακόμη μέρος της Ορθοδοξίας για την επιβίωσή της. Τα φαινόμενα αυτά, σε συνδυασμό με την επαναστατική αφύπνιση του Βουδισμού σε πολλές χώρες της Ασίας, την ιεραποστολική «ρεβέλανς», που επιδιώκει ο Ινδουϊσμός σε βάρος της Δύσης και πλειστες άλλες παρεμφερείς εξελίξεις, δικαιολογούν το ερώτημα: μήπως Βρισκομαστε ήδη στη μεγάλη σύγκρουση, την οποία είχε προβλέψει ο R. Otto;

Μια τέτοια θρησκευτικά φορτισμένη «γιγαντομαχία» μεγάλων διαστάσεων και συνεπειών προσδίδει στο πρόβλημα της ειρήνης σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο ιδιαίτερη διάσταση και καλεί τη σύγχρονη ηγεσία των θρησκειών σε υπεύθυνη στάση και ειλικρινή διάλογο, προς αποσύβηση πρόσθετων επιπλοκών στον ήδη απειλητικά μπερδεμένο κόσμο μας. Τούτο είναι επιτακτικά αναγκαίο σήμερα και για έναν ακόμη σπουδαίο λόγο: όπως πολύ συχνά στο παρελθόν, γίνεται και πάλι σε πολλές περιοχές αχαλίνωτη κατάχρηση της θρησκευτικής πίστης, προκειμένου να διευκολυνθούν σκοπιμότητες αμαρτωλών πολιτικών, στρατιωτικών και οικονομικών συμφερόντων.

Μια δεύτερη περιοχή, στην οποία αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ως επείγουσα η ανάγκη συνεργασίας Χριστιανών, Εβραίων και Μουσουλμάνων, είναι η περιοχή της διακονίας. Τα πράγματα έχουν κάμει αναγκαία μια καινούρια, πιο καθολική απάντηση στο ερώτημα: «τίς έστιν μου πλησίον;» (Λουκ. 10,29). Για τον κατατρέγμενο άνθρωπο που ζητά πολιτικό άσυλο, για τον πεταμένο στα ανελέητα γρανάζια της βιομηχανίας μετανάστη, τον πεινασμένο, τον άστεγο, τον άρρωστο, τον εξαθλιωμένο συνάνθρωπο, για το γλωσσικά και πολιτιστικά διχασμένο παιδί, σχετικοποιείται πια το παραδοσιακό κριτήριο της διακονίας, που την ήθελε αποκλειστικό υπηρέτη των ομοδόξων. Η διαφοροποίηση αυτή δημιουργεί εντελώς καινούριες δυνατότητες για προσέγγιση, διάλογο και συνεργασία γιά την από κοινού αντιμετώπιση υπαρξιακών προβλημάτων του συνανθρώπου, όποιος κι αν είναι αυτός.

Η τρίτη περιοχή αναφέρεται στις γενικότερες προκλήσεις των καιρών μας, που θεωρούνται κοινές για τους Χριστιανούς, τους Ιουδαίους και τους Μουσουλμάνους. Προκλήσεις, στις οποίες οφείλουν να απαντήσουν δημιουργικά, με βάση ότι κοινό διατρέχει και τις τρεις αυτές μονοθεϊστικές παραδόσεις. Εννοούμε προπαντός την πολ. κληση της ραγδαίας εκκοσμίκευσης, τον αγωνωστικόμ και την αθεϊστική, τη σύγχυση που προκαλούν ο Νεοσυγκριτισμός και οι κατ' ουσίαν πολυθεϊστικές δοξασίες της Ανατολής, την απο-ιέρωση της θείας Δημιουργίας και της ζωής, το κενό που έχει δημιουργήσει στις ψυχές πολλών ανθρώπων είτε ο πληθωρισμός των υλικών αγαθών, είτε η παντελής έλλειψη τους, πράγμα που προκαλεί και στις δυό περιπτώσεις αδιεξόδια και απελπισία.

Όπως είπαμε και παραπάνω, οι τρεις μονοθεϊστικές παραδόσεις δεν έχουν τη δυνατότητα να παραιτηθούν από εκείνο το ένα και μοναδικό για την κάθε μια γνώρισμα, που τη διακρίνει από τις άλλες. Και βέβαια οι Χριστιανοί

γνωρίζουν καλά ότι στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού εκπληρώθηκε «ἄπαξ καὶ διὰ παντός» η προσδοκία του Ισραήλ: «τῷ δύναμι αὐτοῦ ἔθη ἐλπιοῦσιν» (Ματθ. 12,21). Γνωρίζουν πολὺ περισσότερο, ότι Ιησούς ο Ναζωραίος είχε τεθεί «εἰς κεφαλὴν γωνίας» και ότι επομένως «οὐκ ἔστιν ἐν ἀλλῷ οὐδενὶ ἡ σωτηρία, οὐδὲ γάρ δυναμά ἔστιν ἔτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ήμᾶς» (Πραξ. 4,12).

Με την πεποίθηση αυτή έχουν οι Χριστιανοί και το χρέος και το θάρρος να προχωρούν σε διάλογο αγάπης και σε κοινή δράση με τα λοιπά «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ», μάλιστα καθώς ο σύγχρονος κόδσος υψώνει μπροστά στους λαούς καινούρια εἰδωλα για προσκύνηση και ταυτόχρονα τους απειλεί με ολοκληρωτική εξαφάνιση. Διαφορετικά, η αντιπαλότητα και η ακοινωνησία θα επιβεβαιώνει τον πίνακα της πρώτης σελίδας: οι φλόγες της κόλασης θα κατακαίουν «τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ», όσον καιρό στρέφουν το

ένα την πλάτη στο άλλο, παρά το ότι πάνω από όλους εκτείνεται, ως ουράνιο τόξο, η χάρις του ενός Θεού και Πατρός πάντων!

Σημειώσεις

1. Μανουήλ του Παλαιολόγου, Διάλογος, ὃν ἐποίησατο μετά τίνος Πέρσου, τὴν ἄξιαν Μουτερίζη, ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, Sources Chrétaines 115, 3g, 5a, 35c.
2. Ὁ. π., 3a.
3. Ὁ. π., 3b.
4. I. M. Παναγιωτόπουλου, Το παραμύθι μιάς ζωής. Μεβλανά ο εξαίσιος, Αθήνα 1965, σελ. 59.
5. Κείμενο του F. M. Müller στο έργο του F. Heiler, Die Religionen der Menschheit in Vergangenheit und Gegenwart, Stuttgart 1962², σελ. 884, μετάφρ. Α.Π.
6. Κείμενο του R. Otto στο ίδιο έργο, σελ. 887, μετάφρ. Α.Π.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ Γ' 3μήνου 1987

ΙΟΥΛΙΟΣ

3: Μέλη της Ενορίας Αγ. Δημητρίου Μπραχαμίου.

893 6-7: «Ως ωραία γερόντων σοφία» (πρβλ. αριθμ. 803)
Μια όμορφη, συγκινητική και πλούσια σε λατρευτική ζωή, πνευματικότητα και κρητικό ήθος συνάντηση με 96 γέροντες και γερόντισσες από το Δήμο Σητείας (υπεύθυνη του προγράμματος η Αργυρώ Κολιδάκη-Χατζηγιανάκη, πρόθυμη και ικανή σύντροφος των σεβάσμων γηρατειών). Εκτεταμένη περιγραφή της εκδήλωσης, σχετικά ποιήματα κ.λπ. δημοσιεύθηκαν στη μηνιαία έκδοση του ΚΑΠΗ «ΓΕΡΟΠΛΑΤΑΝΟΣ» 7/Ιούλιος 1987.

894 8-23: Συνοικοδόμοι (Α' Ομάδα)

Το «Διεθνές Τάγμα Οικοδομῆς» («Internationaler Bauorden») είναι μια χριστιανική οργάνωση εθελοντικής κοινωνικής προσφοράς. Ιδρύθηκε στο Βέλγιο και κινήθηκε αρχικά στα πλαίσια της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Σήμερα έχει οικουμενικό χαρακτήρα και είναι ανοιχτή για όλους τους νέους και τις νέες, που προθυμοποιούνται νά διαθέσουν τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους για την προσφορά χειρωνακτικής εργασίας, στα πλαίσια προγραμμάτων κοινωνικής διακονίας. Μητροπόλεις και Μοναστήρια της Εκκλησίας της Ελλάδος έχουν συνεργασθεί πολλές φορές ως τώρα με αυτό το Τάγμα. Το αυστριακό τμήμα του Τάγματος ζήτησε από την Ο.Α.Κ. να φιλοξενήσει δύο ομάδες το περασμένο καλοκαίρι. Νέοι και νέες από την Αυστρία κυρίως και την Ολλανδία εργάσθηκαν εντατικά σε έργα συντήρησης των εγκαταστάσεων του Ιδρύματος (ελαιοχωματισμούς) και γνώρισαν το έργο του και τη ζωή του νησιού μας.

Υπεύθυνος της πρώτης ομάδας ήταν ο ιερέας Karl Höllerer. 10-12 Πρόσωπο προς πρόσωπο. Πρβλ. Διαλ. Καταλλαγής 2(1986)16

Συνεργείο Τηλεοράσεως της EPT φιλοξενείται στο Ίδρυμα, ενημερώνεται για το έργο του και προετοιμάζει ειδική εκπομπή για το παραπάνω πρόγραμμα της Ο.Α.Κ.
12: Η χορωδία του Ι.Ν. Παναγούδας Θεσσαλονίκης, που ήλθε στην Κρήτη με φροντίδα της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου, φιλοξενήθηκε στην Ο.Α.Κ. και ενημερώθηκε για το έργο της.

20/7-16/10: Ο H.J. QUEST, επί πολλά έτη προϊστάμενος του Καθεδρικού Ναού του Αμβούργου και ένθερμος φίλος

τῆς Ορθοδοξίας, του Ελληνισμού και της Ο.Α.Κ., φιλοξενείται με τη συζύγο του στο Ίδρυμα. Συζητείται και προετοιμάζεται η συγκρότηση Ευρωπαϊκού Συνδέσμου των φίλων της Ο.Α.Κ:

895 21-31: Ζώσα Ορθοδοξία

Στα πλαίσια της διεκκλησιαστικής συνεργασίας του Ίδρυματος με την Αυστρία, που αναπτύσσεται σταθερά, 63 στελέχη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, κυρίως από την περιοχή του Linz, υπό την ηγεσία του Msgr. π. Adolf Berka, παρακολούθησαν σειρά μαθημάτων Ορθοδόξου Θεολογίας και γνώρισαν την Εκκλησία μας και την Κρήτη. Τα μαθήματα δίδαξαν ο Σεβασμ. Ειρηναίος, ο Γρηγ. Λαρεντζάκης, Υφηγητής Ορθοδόξου Θεολογίας στη Ρωμαιοκαθολική Θεολογική Σχολή του Graz, ο Γεν. Διευθυντής της Ο.Α.Κ. και ο Καθηγ. Λημ. Οικονομίδης.

Στο πρόγραμμα έλαβε μέρος και ο βοηθός επίσκοπος της Βιέννης Δρ. Helmut Krätzl, μια διακεκριμένη και χαρισματική προσωπικότητα. Αποφασίσθηκε η συνδιοργάνωση μεγάλου συνεδρίου κατά το Σεπτέμβριο του 1988, με θέμα την ευθύνη της Εκκλησίας για την Ευρώπη του μέλλοντος.

896 27: Ορθοδοξία και Ειρήνη

Ημερίδα με στελέχη της Οργάνωσης «Χριστιανική Διακονία της Ειρήνης», που προέρχονται από διάφορες ευρωπ. χώρες και φιλοξενούνται στο Ίδρυμα «Αγία Σοφία» Αποκορώνου. Ενημερώνονται γιά ειρηνευτικές δραστηριότητες στο χώρο της Ορθοδοξίας.

30: Μέλη Ενορίας από Καλύβες Αποκορώνου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

897 1: Κρήτες Αμερικής

Στα πλαίσια της επίσκεψής τους στην Κρήτη, ο Πρόεδρος της Παγκρητικής Αμερικής Γεώργ. Πωλογιώργης και ικανός αριθμός συμπατριωτών μας φιλοξενήθηκαν στο Ίδρυμα και ενημερώθηκαν για το έργο του και για συγκεκριμένες προτάσεις μας δύον αφορά σε θέματα αποδήμου Ελληνισμού.

I: Ομάδα από Νιγρίτα Σερρών.

898 2: Παιδιά με ειλικρινές ανάγκες

Συνεργασία με εκπροσώπους κρατικών Υπηρεσιών,

Ιδρυμάτων και του Δήμου Χανίων, γιατρούς, εκπαιδευτικούς και συλλόγους γονέων για την προετοιμασία του υπ' αριθμ. 902 προγράμματος.

2: Μέλη της «ΤΕΝΤΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ», που έχουν κατασκηνώσει στο Μάλεμε, επισκέπτονται το Ίδρυμα και ενημερώνονται για το έργο του.

899 3-20: Συνοικοδόμοι (Β' Ομάδα)

Πρβλ. αριθμ. 894. Υπεύθυνη η δικηγόρος Elisabet Jurman.
5: Ομάδα από Ξάνθη.

900 7-11: Current Studies on the Molecular Biology of Geratitis Capitata

Ένα ακόμη από τά πολλά διεθνή βιολογικά-ιατρικά συνέδρια, που φιλοξενεί, κατά παράδοση πια, η Ο.Α.Κ. Κυρίως υπεύθυνος του συνεδρίου αυτού ήταν ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης Χαραλ. Σαββάκης.

901 8: Εθνική ταυτότητα και παλινόστηση

Ημερίδα με νέους και νέες από ελληνικές οικογένειες της Δυτ. Ευρώπης, που παρακολουθούν ειδικό πρόγραμμα της Α.Τ.Ε. Συζητήθηκαν προβλήματα σχετικά με τη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας των ελληνοπαίδων της διασποράς και οι δυνατότητες παλινόστησής τους.

12: Ομάδα από Θεσσαλονίκη
12-15: 'Υστερ' από παράκληση του Ε.Ο.Τ. ο Αλέξ. Παπαδέρος συνεργάζεται εντατικά με το Γάλλο συγγραφέα Yves Rousseau και τη σύζυγό του Francisca, που προετοιμάζουν την έκδοση βιβλίου, αναφερόμενον στην Ελλάδα. Κατά την παραμονή τους στό Ίδρυμα έγιναν επίσης δεκτοί από τόν Σεβασμ. Ειρηναίο στό Καστέλλι και συζήτησαν μαζί του ορισμένα επιμέρους κεφάλαια του βιβλίου τους.
15: Ομάδα Περιηγητικού Συλλόγου Ηρακλείου.

902 15-23: Παιδιά με ειδικές ανάγκες

Μια επίσκεψη του Γεν. Διευθυντή της Ο.Α.Κ. στο Διακονικό Ίδρυμα της Φιλανδίας (Ελσίνκι) τον Οκτώβριο του 1986 είχε ως αποτέλεσμα τη συμφωνία με τους αρμόδιους του Ιδρύματος αυτού, να εξετασθεί η δυνατότητα και η σκοπιμότητα μιας συνεργασίας του μεγάλου αυτού ιατρικού Ιδρύματος με τον τόπο μας για την από κοινού μελέτη προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών κ.λπ. Για το σκοπό αυτό η Ο.Α.Κ. οργάνωσε το όλο πρόγραμμα, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς του τόπου. Πενταμελής ομάδα ειδικών από το Ελσίνκι, υπό την ηγεσία της B. Rantakari, φιλοξενήθηκε στην Ο.Α.Κ., επισκέφθηκε αρμόδια Ιδρύματα, Υπηρεσίες και συλλογικούς φορείς των Χανίων, εξέτασε παιδιά με ειδικές ανάγκες και έδωσε σειρά ομιλιών στο Πολιτιστικό Κέντρο της Μητροπόλεως Χανίων. Εξετάζεται η δυνατότητα να συνεχισθεί η συνεργασία σ' αυτόν τον ιδιαίτερα ευαίσθητο και προβληματικό τομέα.

17-30: Φιλοξενία του Θεοφίλ. Angelbert Siebler, Βοηθού Επισκόπου του Μονάχου και του π. Hermann-Josef Bösing.

18: Ομάδα από Πύργο Ηλείας.

18: Ομάδα από Αθήνα

18: Ομάδα από Κύθηρα.

20: Ομάδα καλογραών της Μονής Βενεράτου και μέλη Ενοριών της περιοχής.

903 23-30: Η ζωή και η μαρτυρία των νέων της Ευρώπης

Υπεύθυνοι των Τμημάτων Νεότητας διαφόρων Χριστιανικών Ακαδημιών της Ευρώπης και στελέχη της Ο.Α.Κ.

συζητούν επίκαιρα προβλήματα της ζωής και της μαρτυρίας των χριστιανών νέων της Ευρώπης. Οι ξένοι ειδικοί ενημερώνονται επίσης για τη μελέτη-πρόταση του Αλέξ. Παπαδέρού σχετικά με την ίδρυση του ΕΥΡΟΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΑΣ και υπογράφουν πρωτόκολλο, στο οποίο υπογραμμίζουν την ανάγκη να ιδρυθεί το ταχύτερο δυνατό ένα τέτοιο Κέντρο στην Κρήτη και δηλώνουν ότι είναι πρόθυμοι να συνεργασθούν σ' αυτό τον τομέα.

24: Ομάδα από Πειραιά.

24: Ομάδα από ελληνόπουλα του εξωτερικού.

904 24-30: Η γυναικά και οι προκλήσεις της εποχής μας

Κατά τή διάρκεια του πανελλήνιου πρωταθλήματος γυναικείων ομάδων ποδοσφαίρου, φιλοξενήθηκαν στην Ο.Α.Κ. οι ομάδες «Άδεια Πειραιώς», και «Λάρισα». Στα πλαίσια της φιλοξενίας αυτής συζητήθηκαν διάφορα πνευματικά θέματα, με κύριο άξονα τις προκλήσεις που δέχεται η γυναικά σήμερα και τις συνέπειες από την απερισκεπτή πολλές φορές υιοθετηση των προκλήσεων αυτών.

25: Ομάδα αλλοδαπών.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

1: Ο Βουλευτής Γ. Παπανδρέου και ο Γεν. Γραμματέας N. Γενιάς Γ. Σεφερτζής επισκέπτονται την Ο.Α.Κ. και ενημερώνονται για το έργο της.

905 6: Ορθοδοξία και Ειρήνη

Ημερίδα με στελέχη της «Pax Christi Internationalis».
10: Ομάδα από στρατατων αλλοδαπών αξιωματικών.

906 11: «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ» - Πανορθόδοξη Οργάνωση Νέων

Στα πλαίσια ειδικής σύναξης τους, που πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο της I. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου, ορθόδοξοι νέοι από διάφορες Χώρες και Αγγλικανοί φιλοξενήθηκαν στο Ίδρυμα, ενημερώθηκαν για το έργο του και συζήτησαν μαζί μας διάφορα προβλήματα.

12: Μέλη γυναικείου Συλλόγου από Ηράκλειο.

12-14: Φιλοξενία του Teo Loig, υπεύθυνου του Γραφείου του Ο.Η.Ε. στην Ελλάδα, που βρίσκεται στην περιοχή μας με αφορμή τις εκδηλώσεις «Ακρωτήρι Ειρήνης».

907 13-19: Πρόσωπο προς Πρόσωπο

Φιλοξενία Ομάδας καλλιτεχνών από τη Γερμανία που συνεργάζονται σ' αυτό τό πρόγραμμα (πρβλ. 882).

15: Ομάδα αλλοδαπών στρατιωτικών.

16: Επίσκεψη αλλοδαπών αξιωματικών.

16: Φιλοξενία του επισκόπου Bokeleale από την «Εκκλησία του Χριστού» του Zaïr, ο οποίος μελετά το έργο της Ο.Α.Κ. προκειμένου να αναπτύξει ανάλογη δραστηριότητα στην επαρχία του.

908 20-21: Εκπαιδευτικά προβλήματα αποδήμων

Βουλευτές-μέλη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας για θέματα Παιδείας του γερμανικού Κρατιδίου Βάδης-Βυρτεμβέργης και ανώτ. κρατικοί λειτουργοί, πραγματοποίησαν ενημερωτικό ταξίδι στην Κρήτη, τη Ρόδο και την Τουρκία. 'Υστερ' από παράκληση των ελληνικών Υπουργείων Εξωτερικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η Ο.Α.Κ. υποδέχθηκε και φιλοξένησε τους ξένους επισήμους στα πλαίσια ειδικού προγράμματος, κατά το οποίο ο Γεν. Διευθυντής και ο συνεργάτης του Ιδρύματος A. Σπέγκλερ εξέθεσαν προς τους ξένους πολιτικούς την όλη προβληματική του θέματος ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ-ΠΑΛΙΝΟΣΤΗΣΗ, με επίκεντρο τα εκπαιδευτικά ζητήματα των ελ-

ληνοπαίδων της Γερμανίας. Σχετικές πληροφορίες έδωσαν και οι παρευρισκόμενοι εκπρόσωποι των τοπικών εκπαιδευτικών Αρχών Γ. Μαμιδάκης και Ε. Τσιράκης. Επίσης ο Αλέξ. Παπαδερός έκαμψε γενική ενημέρωση για το Οικουμενικό Πατριαρχείο και τη σύγχρονη ζωή της Ορθοδοξίας. Κατά το επίσημο δείπνο προσφώνησαν τους ξένους: ο Σεβασμ. Ειρηναίος, ο βουλευτής Χανίων Σ. Μιχελογάννης και ο Διευθυντής της Νομαρχίας Χανίων Ι. Τζανάκης. Στην αντιφώνησή του ο Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Ομάδας Κ. Τ. Uhrig ευχαρίστησε για τη φιλοξενία, εξέφρασε τη εκτίμηση όλων για το έργο της Ο.Α.Κ. και υπογράμμισε τον αποφασιστικό ρόλο, που πρέπει να παιξει ο Ελληνισμός κατά τη διαμόρφωση της Ευρώπης του μέλλοντος.

Στο μεταξύ κατατέθηκε στη Βουλή του Ντύσσελντορφ και κοινοποιήθηκε στην Ο.Α.Κ. η Έκθεση της αντίστοιχης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής του Κρατιδίου της Βορ. Ρηνανίας-Βεστφαλίας, που είχε επισκεφθεί τη Χώρα μας πριν ένα χρόνο (πρβλ. αριθμ. 829). Η Έκθεση εξαίρει όλως ιδιαιτέρως τη συμβολή της Ο.Α.Κ. στην ευρεία και αντικειμενική ενημέρωση των μελών της αντιπροσωπείας και προτείνει να γίνουν δεκτές πολλές από τις προτάσεις, που διατυπώθηκαν κατά την παραμονή τους στο Ίδρυμα.

909 21-25: Ζώσα Ορθοδοξία (πρβλ. 792)

Πήραν μέρος μέλη της χριστιανικής φοιτητικής κοινότητας του Πανεπιστημίου του Marburg.

22. Επίσκεψη των γερμανών στρατηγών Günter Raulf και Klaus Steinkopff.

23: Ομάδα αλλοδαπών.

910 25: Η Ορθοδοξία σήμερα

Ημερίδα με Ομάδα Ολλανδών.

911 26/9-2/10: Διάλογος Χριστιανισμού-Ισλαμισμού

«Θρησκεία και κοινωνία» ήταν το θέμα του διαλόγου Χριστιανών-Μουσουλμάνων, που πραγματοποιήθηκε στην Ο.Α.Κ. υπό την αιγιδα του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών. Έλαβαν μέρος εξέχουσες προσωπικότητες από χώρες της Ευρώπης, καθώς επίσης από την Αίγυπτο, το Αλγέρι, το Αφγανιστάν, το Λιβανό, τη Σαουδική Αραβία, το Τσάντ και την Τυνησία. Τούρκος Καθηγητής από τη Σμύρνη, που είχε δηλώσει επίσης συμμετοχή, δεν προσήλθε τελικά, παρά την έγκαιρη θεώρηση του διαβατηρίου του από τις ελληνικές Αρχές. Πρόεδρος από χριστιανικής πλευράς ήταν ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Βύβλου και Βοτρύων και Έξαρχος Όρους Αιβάνου Γεώργιος και από ισλαμικής ο Αμπντούλ Χακίμ Ταμπίμπι, πρώην διπλωμάτης του Αφγανιστάν. Υπεύθυνος για το συντονισμό του διαλόγου ήταν ο S. Brown, στέλεχος του Π.Σ.Ε. Σε ατμόσφαιρα κατανόησης και αμοιβαίου σεβασμού συζήτηθηκαν φλέγοντα θεολογικά, κοινωνικά και πολιτικά θέματα, που αφορούν στις σχέσεις Χριστιανών και Μουσουλμάνων ανά τον κόσμο και μάλιστα στην Ευρώπη και το μεσογειακό χώρο. Τους συνέδρους προσφώνησαν ο Σεβασμ. Ειρηναίος και ο Γεν. Διευθυντής του Ιδρύματος. Οι δύο Πρόεδροι έδωσαν διαλέξεις στα Χανιά, ύστερα από πρόσκληση του Σεβασμ. Κυδωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίου, ο οποίος και ευαρεστήθηκε να δεξιωθεί τους συνέδρους. Ο διάλογος θα συνεχισθεί.

912 27-29: Ζώσα Ορθοδοξία (πρβλ. 792)

Πήραν μέρος Καθηγητές και φοιτητές θεολογίας από την περιοχή Αννοβέρου.

28: Μέλη του Διεθνούς Χριστιανικού Τάγματος του Αγίου Κων/νου του Μεγάλου. που πραγματοποιούν στην έδρα της Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου την ετήσια Γεν.

Συνέλευσή τους, φιλοξενούνται στο Ίδρυμα και ενημερώνονται για το έργο του. Σε επιστολή του προς τη Διεύθυνση της Ο.Α.Κ. (από 15-10-1987) ο προϊστάμενος του ελληνικού Τμήματος του Τάγματος Καθηγητής-Ακαδημαϊκός Ορέστης Λουριδής γράφει μεταξύ άλλων:

«Ήταν, εξάλλου, ιδιαίτερα συγκινητική η προσωπική εμπειρία μας για το εθνωφελές και κοινωφελές πνευματικό έργο, το οποίο επιτελεί η Ακαδημία και για το ευρύτατο πεδίο και φάσμα των στόχων και επιδιώξεών της, έργο που καταξιώθηκε καθολικά κι εύφημα στο εξωτερικό και στη συνείδηση του Έθνους μας και εδραιώθηκε σταθερά στα αισθήματα, στη βαθιά εκτίμηση και τον θαυμασμό του Λαού μας».

29: Ομάδα αλλοδαπών στρατιωτικών.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Η Διοίκηση και οι συνεργάτες της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, μετέχοντας στό κοινό πένθος για την απροσδόκητη εκδημία του άξιου ποιμενάρχη της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου Κυρού ΤΙΤΟΥ, ο οποίος χρημάτισε και μέλος του Δ.Σ. της Ορθοδόξου Ακαδημίας.

αποφάσισαν

1. Να συνοδεύσει την εκφορά του αντιπροσωπεία του Ιδρύματος και

2. Να προκηρυχθεί διαγωνισμός συγγραφής θεολογικής μελέτης με θέμα: «Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ» (με έπαθλο 100.000 δρχ.).

Γωνιά, 14 Σεπτεμβρίου 1987

Ο Πρόεδρος

+ ο Κισάμου και Σελίνου Ειρηναίος

Ο Γεν. Διευθυντής

Αλέξ. Παπαδερός

Σημείωση:

Πληροφορίες για τους όρους του διαγωνισμού παρέχονται από τη Γραμματεία της Ο.Α.Κ. Εκδήλωση ενδιαφέροντος γίνεται δεκτή μέχρι 30-6-1988.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ Ο.Α.Κ.

Ο Θεός ευδόκησε να μας χαρίσει τη συμπαράσταση νέων συνεργατών:

- Του π. Εμμ. Τζατζάνη, ο οποίος ασκεί καθήκοντα πνευματικού στην Ο.Α.Κ. (παράλληλα πρός το εφημεριακό και διδακτικό του έργο στην Ενορία Χρυσαυγής και στο Δημοτικό Σχολείο Κολυμπαρίου αντιστοιχα).

- Της Αντωνίας Μπαουράκη, Κοινωνιολόγου.

- Του Αγγέλου Βαλλιανάτου, (ο οποίος, παράλληλα πρός το διδακτικό του έργο στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης, έχει συνδράμει εθελοντικά και την Ο.Α.Κ.).

- της Βίκις Διακοπούλου και της Anke Schlittchen, που προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους.

Τους καλωσορίζουμε και ευχόμεθα να είναι η διακονία τους ευλογημένη.

Υπόμνηση:

Στις 30-3-1988 λήγει η προθεσμία εκδηλώσεως ενδιαφέροντος για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό, που έχει προκηρύξει επίσης η Ο.Α.Κ. προς τιμήν του αειμνήστου Μέλους της ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ (με έπαθλο 100.000 δρχ.). Το θέμα του διαγωνισμού είναι:

«Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΉΘΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ»

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ

Ο Αγγλος RUDYARD KIPLING, κάτοχος του βραβείου Nobel λογοτεχνίας, κάποτε είπε: «Υπάρχουν πέντε χιλιάδες ερωτήσεις με το «πού», επτά χιλιάδες με το «πώς» και εκατό χιλιάδες με το «γιατί».

Η Φυσική έχει ως κύριο αντικείμενο τις δύο πρώτες κατηγορίες ερωτήσεων που αφορούν στα φαινόμενα της φύσης, στις οποίες και προσπαθεί να δώσει απάντηση. Αν συμβεί να βρει κανείς στα περιεχόμενα της Φυσικής και την τρίτη κατηγορία συμβαίνει μόνο για λόγους καθαρά βοηθητικούς.

Στη Φυσική ο ρόλος των ερωτήσεων με το «γιατί» συνδέεται στην πραγματικότητα με την ιεράρχηση των νόμων της Φυσικής (των νόμων της Φύσης). Η ανάπτυξη της Φυσικής έχει δεῖξει ότι πολλά βασικά συμπεράσματα στα οποία έχουμε καταλήξει ύστερα από παρατηρήσεις, συμπεράσματα που στην αρχή θεωρήθηκαν από τους φυσικούς ότι έχουν την ισχύ «νόμων της φύσης», αργότερα έχασαν τη θεμελιώδη σημασία τους γιατί με το χρόνο (ύστερα από νέες παρατηρήσεις και μαθηματικούς υπολογισμούς) φτάσαμε σε νέα βασικά συμπεράσματα περισσότερο γενικά. Από τα νέα αυτά γενικότερα συμπεράσματα (χρησιμοποιώντας μόλις και χαρτί και κάνοντας μερικούς μαθηματικούς υπολογισμούς), μπορεί κανείς να βρει ότι τα αρχικά ήταν επιμέρους συμπεράσματα.

Ένας τέτοιος υπολογισμός θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η απάντηση στο ερώτημα «γιατί», που είναι σχετικό με ένα συγκεκριμένο συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει ακριβώς από ένα γενικότερο (συμπέρασμα) και από τίποτε άλλο.

Μελετώντας κανείς την ιστορία της Φυσικής μπορεί να διαπιστώσει τον κανόνα που λέει ότι «η δομή της Φυσικής ως επιστήμης αλλάζει συνεχώς». Μερικά βασικά συμπεράσματα γνωστά ως νόμοι της Φυσικής, χάνουν ως ένα βαθύ με την πάροδο του χρόνου την αξία τους, γιατί εν τω μεταξύ ανακαλύπτονται μερικά νέα γενικότερα βασικά συμπεράσματα, τα οποία και παίρνουν τη θέση ως «θεμελιώδεις νόμοι της Φυσικής».

Τη θέση των «θεμελιώδων νόμων» θα την κρατήσουν ωστότον ανακαλυφθούν άλλα βασικά συμπεράσματα περισσότερο γενικά και περισσότερο θεμελιώδη.

Τελικά φαίνεται ότι δεν υπάρχουν και πολλοί (θα μπορούσε να πει κανείς ότι δεν υπάρχουν λίγοι) θεμελιώδεις νόμοι Φυσικής από τους οποίους με μαθηματικούς υπολογισμούς προκύπτουν όλα τα άλλα επιμέρους σχετικά βασικά συμπεράσματα. Τα επιμέρους αυτά συμπεράσματα, μάλλον από παράδοση, συνεχίζουμε να τα κατατάσσουμε στους νόμους της Φυσικής.

Στους θεμελιώδεις νόμους της Φυσικής (στις μέρες μας) ανήκουν:

1. Οι σχέσεις που περιγράφουν τις τρεις θεμελιώδεις αλληλεπιδράσεις: βαρυτικές, ισχυρές και ηλεκτροασθενείς.

2. Η ειδική και γενική σχετικότητα των Αϊνστάιν σε συνδυασμό με τους νόμους της Μηχανικής του Νεύτωνα, οι οποίοι ισχύουν στο όριο των μικρών ταχυτήτων (όταν συγκρίνονται με την ταχύτητα του φωτός).

3. Οι κβαντικές αρχές των μικρόκοσμου.

4. Η κλασική (Maxwell) και κβαντική (Feynman) ηλεκτροδυναμική.

5. Οι σχέσεις μεταξύ των συμμετριών και των νόμων διατήρησης.

6. Οι νόμοι συμμετρίας και η μη διατήρηση τους, ή το σπάσιμο τους, όπως συμβαίνει στη Φυσική στοιχειωδών σωμάτων (π.χ. η μη διατήρηση της αρτιότητας) κ.λπ.

Είναι γεγονός ότι όλοι οι νόμοι εκφράζονται με μαθη-

ματικούς τύπους, πράγμα που δείχνει ότι τα μαθηματικά εξαιτίας της λογικής τους τελεύτητας είναι η μόνη κατάλληλη γλώσσα για τη Φυσική. Σχεδόν κάθε συμπέρασμα που ανήκει στο πεδίο της Φυσικής μπορεί να προκύπτει από τους θεμελιώδεις νόμους που αναφέραμε πιο πάνω, με τη βοήθεια των μαθηματικών.

Όπως τονίσαμε προηγουμένως, τέτοιοι υπολογισμοί μπορεί να θεωρηθεί ότι δίνουν απαντήσεις στις ερωτήσεις με το «γιατί», βασισμένες στους πιο θεμελιώδεις νόμους.

Π.χ. στο «Γιατί οι πλανήτες περιφέρονται γύρω από τόν ήλιο σύμφωνα με τους νόμους του Kepler», μπορεί να δοθεί η απάντηση: «Γιατί οι νόμοι του Kepler προκύπτουν από τους νόμους της Μηχανικής του Newton».

Στο «Γιατί ισχύουν οι νόμοι της γεωμετρικής και κυματικής οπτικής;» μπορεί να δοθεί η απάντηση: «Γιατί προκύπτουν από τους νόμους του Maxwell της ηλεκτρομαγνητισμού» κ.λπ., κ.λπ.

Θα πρέπει να τονίσθει με έμφαση ότι τουλάχιστον στο πεδίο της Φυσικής δεν υπάρχουν απαντήσεις στις ερωτήσεις με το «γιατί» που αφορούν θεμελιώδεις νόμους της φύσης. Και αυτό ισχύει αντίστοιχα για διεξαγόρες της φυσικές επιστήμες. Όμως το «γιατί» για τους θεμελιώδεις νόμους υπάρχει και σ' αυτό ακριβώς το σημείο μπορεί να αρχίσει η πίστη.

Η πίστη κατ' αρχήν ότι η ανάπτυξη της Φυσικής μας οδηγεί σε μια σειρά από απολύτως θεμελιώδεις νόμους ή ακριβώς σε ένα γενικότατο νόμο. Και η πίστη ότι ανεξάρτητα από το πιο είναι αυτοί οι απολύτως θεμελιώδεις νόμοι και από το πόσοι είναι, ο Δημιουργός θα πρέπει να υπάρχει. Απ' αυτή την άποψη η Φυσική δεν είναι σε αντίθεση με την πίστη μας στο Θεό. Επίσης μπορεί κανείς να πιστεύει ότι αυτοί οι απολύτως θεμελιώδεις νόμοι είναι δυνατό να εκφράζουν πολύ καθαρά το Δημιουργό τους και έτοις να μας δώσουν στο μέλλον μια «επιστημονική» απόδειξη της ύπαρξης του Θεού.

Πολλοί από τους περισσότερο διακεκριμένους φυσικούς δεν βλέπουν καμιά αντίθεση μεταξύ των γνώσεων της Φυσικής και της πίστης στο Θεό. Και αυτό ακριβώς γιατί το αντικείμενο της Φυσικής είναι διαφορετικό από το αντικείμενο της πίστης.

Και δεν είναι μόνο ότι δεν υπάρχει αντίθεση αλλά εάν κανείς έβλεπε τόσο την ομορφιά των φαινομένων της φύσης, όσο και την ομορφιά των νόμων που την κυβερνούν, όπως επίσης τη νομοτέλεια και σοφία της φύσης στη γενικότητα και στις λεπτομέρειες, θα μπορούσε να επιβεβαιώσει την πίστη του με όμοιο τρόπο όπως γίνεται με την απόλαυση της ομορφιάς που υπάρχει στην τέχνη.

Λεν θα πρέπει λοιπόν οι φυσικοί να ντρέπονται για την πίστη τους στο Θεό, ούτε οι θεολόγοι να προβληματίζονται για το ενδεχόμενο η πίστη να βρεθεί σε κίνδυνο εξαιτίας της ανάπτυξης της φυσικής επιστήμης.

JERZY WARCZEWSKI

(Το παραπάνω κείμενο αποτελεί γραπτή απάντηση στην προφορική ερώτηση του Αλεξ. Παπαδερού: «Τί δυσκολεύει το σύγχρονο ερευνητή στο χώρο των θετικών επιστημών να πιστεύει στο Θεό?» Ο πηγαρφέας του κειμένου, Πρόεδρος του Τμήματος Φυσικής στο Σιλεσιανό Πανεπιστήμιο της Πολωνίας, είχε λάβει μέρος τον Οκτώβριο στην Ο.Α.Κ. «Τεχνολογία και Εκπαίδευση». Μετάφραση από το Αγγλικό.)

Η ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην εκκλ. Ακαδημία του Driebergen της Ολλανδίας πραγματοποιήθηκε η ετησία Γεν. Συνέλευση του Οικουμενικού Συνδέσμου των Χριστιανικών Ακαδημιών της Ευρώπης και στη συνέχεια συνέδριο για τα προβλήματα της ειρήνης (2-6 Σεπτεμβρίου). Εκ μέρους της Ο.Α.Κ. έλαβαν μέρος ο Γεν. Δ/ντής, η Αντωνία Μπαουράκη, ο Ρωσσέτος Φακιολάς, Καθηγητής Οικονομικής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και ο Πρωτοπρ. Ιωάννης Ψαράκης, εφημέριος του Ντύσσελντορφ της Δυτ. Γερμανίας. 'Υστερ' από πρόταση του Α. Παπαδερόύ, η νέα Ορθοδόξιος Ακαδημία του N. Βάλαμο (Φινλανδίας) έγινε ομόφωνα δεκτή ως μέλος του Οικουμενικού Συνδέσμου. Στα πλαίσια της Γεν. Συνέλευσης και του FORUM Ειρήνης που ακολούθησε, η Ο.Α.Κ. οργάνωσε καλλιτεχνική έκθεση με φωτογραφίες από έργα της Συλλογής «ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ» και πίνακες παιδιών της Κρήτης, που αναφέρονται στο ίδιο θέμα. Πριν από τη Συνέλευση η αντιπροσωπεία της Ο.Α.Κ. επισκέφθηκε στην πόλη Tilburg την κοινότητα των «Άδελφών της Μητρός του Ελέους», και φιλοξενήθηκε με πολλή εγκαρδιότητα (η Αδελφότητα αυτή ευαρεστήθηκε να δωρήσει στην Ο.Α.Κ. την Πατρολογία του MIGNE, πρβλ. 852).

Ορθόδοξο Κέντρο στο Ντύσσελντορφ

Κατά την παραπάνω Γεν. Συνέλευση ο Α. Παπαδερός παρουσίασε επίσης τις άριστες προοπτικές του Κέντρου, που άρχισε να συγκροτείται στο Ντύσσελντορφ με την ευλογία του τότε Μητροπολίτη Γερμανίας Ειρηναίου και ολοκληρώνεται με την ένθερμη συμπαράσταση του διαδόχου του Σεβασμ. Αυγουστίνου, χάρη στον ακάματο ζήλο του Πρωτοπρεσβυτέρου π. Ιωάν. Ψαράκη, πρώην συνεργάτη της Ο.Α.Κ. Η αντιπροσωπεία του Ιδρύματός μας επισκέφθηκε το Κέντρο και διαπίστωσε με χαρά την ταχύτατη πρόοδο των οικοδομικών εργασιών και του γενικότερου προγραμματισμού, ο οποίος επιτρέπει να ευελπιστούμε, ότι πολύ γρήγορα θα γίνει ευρύτερα αισθητή η παρουσία και αυτής της πνευματικής εστίας της Ορθοδοξίας στη Δύση.

ΑΝΑΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ Κ.Ε.Κ.

Σε ολιγομελή Επιτροπή έχει ανατεθεί το βαρύ έργο της αναθεώρησης του Καταστατικού και των Κανονισμών λειτουργίας του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.). Πρόεδρος της Επιτροπής έχει εκλεγεί ο Α. Παπαδερός, ο οποίος μετέ-

χει από το 1974 στη διοίκηση του Κ.Ε.Κ. ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στην πρώτη συνεδρία της Επιτροπής, που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο στην Ολλανδία, πήρε μέρος και ο Γεν. Γραμματέας του Κ.Ε.Κ. Jean Fischer. Η δεύτερη συνεδρία έλαβε χώρα αυτό το μήνα στην Πράγα (όπου ο Αλέξ. Παπαδερός έγινε δεκτός από τον Προκαθήμενο της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Τσεχοσλοβακίας Σεβασμ. **ΔΩΡΟΘΕΟ** και επισκέφθηκε την έδρα της Χριστ. Διάσκεψης Ειρήνης).

Προβλέπεται ότι οι διαδικασίες της αναθεώρησης θα προχωρήσουν με ταχύ ρυθμό, ώστε το πανευρωπαϊκό αυτό Συμβούλιο οικουμενικής συνεργασίας, στο οποίο μετέχουν 119 Εκκλησίες-Μέλη, να αποκτήσει ένα εκσυγχρονισμένο πλαίσιο αποδοτικής συνεργασίας.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΕ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Το Συμβούλιο των κατά Χώρες Συνόδων των Ρωμαιοκαθολικών Επισκόπων της Ευρώπης (C.C.E.E.) αποδέχθηκε πρόταση του Κ.Ε.Κ. για ισότιμη και συνυπεύθυνη συνεργασία κατά την προπαρασκευή και πραγματοποίηση μεγάλου πανευρωπαϊκού συνεδρίου, με θέμα: «ΕΙΡΗΝΗ ΜΕ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ». Το συνέδριο προγραμματίζεται να γίνει το 1989, ένα χρόνο πριν από το παγκόσμιο συνέδριο του Παγκ. Συμβουλίου Εκκλησιών, που θα γίνει το 1990 με θέμα: «ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, Ειρήνη και ακεραιότητα της Δημιουργίας».

Για την προετοιμασία των δύο σπουδαίων αυτών συνεδρίων εργάζονται ήδη έντατικά πολλοί άνθρωποι σε διάφορες Εκκλησίες. Μέλος της αρμόδιας Επιτροπής του Κ.Ε.Κ. είναι και ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Ελβετίας Δαμασκηνός (μέλος του Προεδρείου του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών).

«ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ»

Τριμηνιαίο περιοδικό
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

730 06 Κολυμπάρι - Χανιά.

Τηλέφ.: 0824-22245 TELEX 0291253.

Διευθυντής Συντάξεως και υπεύθυνος κατά το νόμο:

Αλέξανδρος Παπαδερός.

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Κων/νες Σανιδάς

Ιωαννίνων 6 - Μοσχάτο

Τηλ.: 9414233

Επήσια συνδρομή δρχ. 200

εξωτερικού δολλάρια 5

Εμβάσματα: ΑΤΕ - Χανιά, Λογαριασμός 4233/3260

Τηλ. τελίχους δρχμ. 20

Γίνονται δεκτές προαιρετικές εισφορές